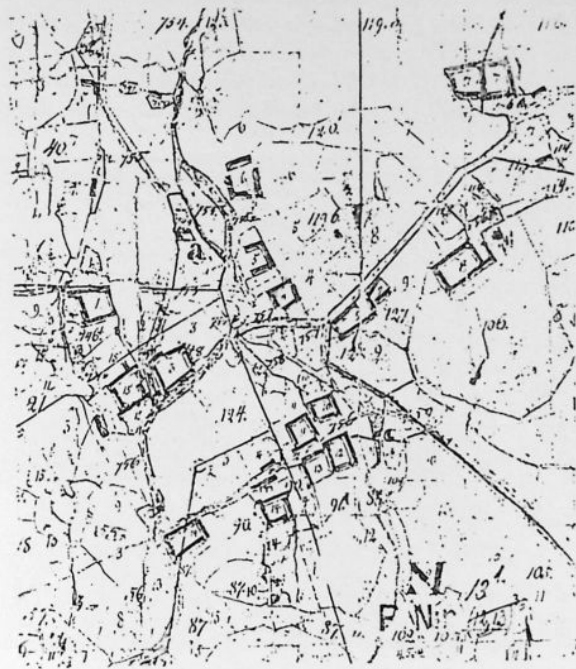

VALLARUMS BY

Vallarum är beläget vid nederkanten av Linderödsåsens sydsida. Jordarten består av lägre liggande området för moränlera och marken är rikt uppodlad. Bygden är präglad av jordbruksnäringen. Någon industri eller hantverk förekommer inte längre.

Vallarum tillhör nordiska ortnamn från vikingatiden och medeltidens början. År 1483 äldsta ordet av "Wallerom" i form av skrivstil, "wall= slätt fält, "rum"=öppen plats. Troligtvis namnet av öppen plats i skogen. Där de första människorna slog sig ned vid vattendraget. Ända från den tiden till våra dagar, har ån haft en ekonomisk betydelse. Dricksvatten för djur och människor, sedermera vattenkraft till kvarnen på Rydala, Vallingsdal, Vallarum No 8 och Vallarum No 14. Enligt 1690 års karta var 15 gårdar belägna vid ån, där de utgjorde bykärnan fram till laga skifte 1832. Varje åkerlott hade ett namn. Det fanns 758 ägonamn.

Vallarums by före Laga skiftet.

Laga skifte påbörjades 1828 den 5 september i Vallarums by och genomfördes av Commissions Lantmätare Öhrström. Consistorieombud var Konglig. Hovpredikanten Herr Ekelund från Bransta krono. Kronombud var Herr Feuk. Inspektör Solberg bevakade överste kammarjunkaren Generalen Comendör m.m. Högvälborne Herr Greven C. C. Pipers hemman No 1, 3, 11, 14.

Jord- och delägare från hemmanen No 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14 och 15, var närvarande, samt Husmän. Gode män vid skiftets genomförande var Inspektör N.W. Lindell och Nämndeman Per Andersson Vollsjö.

Mer om Laga skiftet i Vallarum finns beskrivet på sidan 336.

År 1829 den 15 oktober uppläses och justeras taxeringsprotokollet.

Vid tvistlösning av marken mellan No 4 och No 5 år 1831 den 17 januari utgick man från 1671 års Jordrevningsprotokoll. Man var också nödig anskaffa 1691 års Tiondefördelning då 1671 års protokoll ej upp- tar numret för varje hemman. År 1831 den 20 juni avslutades planläggningen. Laga skiftesdelning slutverkställdes år 1832.

Härefter påbörjades nyuppodlingar och utflyttning av gårdar till den skiftade marken. Det var en ekonomisk och social förändring.

Industrialisering gjorde också intryck i Vallarum. I slutet av 1800-talet bedrevs privat mejeri i nuvarande smedjan No 7. Ett mindre färgeri in-

Syfabriken i Vallarum.

Vallarums ambulerande tröskset på 1920-talet. Fr.v. Karl Nilsson, Henning Mosell och Olof Svensson.

rymdes i ett hus beläget vid No 8, som sedermera blev lanthandelsbutik till 1956, då den nedlades efter brand. Byns Kru var utmed byavägen intill dammen vid No 8. På No 8:s fälad var ett mindre tegelbruk i drift. 1912—1930 drevs syfabrik på "Villa Svea" No 14 med åtta sömmerskor och en tillskärerska, samt åtta skräddare och en tillskärare. Försäljning över hela Sverige via postorder. I början av 1900-talet fram till 1960, bedrev skomakarmästaren Tykesson skomakeri i huset No 10.

1922 kom Elkraft till byn genom andelsteckning. Innehavaren av syfabriken, Sven Olsson, var en stor andelstecknare. I början av 1900-talet bildades Äggföreningen "Zeus", samt en Tröskförening 1920—1950. Under 1960-talet startade en Frysfacksförening. En godtemplarorden startade också under början av 1900-talet.

Omläggning och förbättring av vägar utfördes 1929—1931 Vallarum—Hemmeneköp på en längd av 4.840 m. för en kostnad av 103.632 kr. och 1932—1935 mellan Frenninge—Vallarum—Molleröd på 7.590 m. för 191.043 kr.

Arbetslag vid vägbygget Frenninge-Vallarum-Molleröd 1932—1935.

Förutom den nämnda smedjan i byn, som fortfarande drivs av smedmästaren Ove Sjören, fanns det en smedja inne på Vallarums värn, som drevs i två generationer av släkten Hammarlund. Värnet består av en husklunga i östra delen av Vallarum. Folk som bodde här, fick sin utkomst av lantbruksarbete på gårdarna i byn.

Väderkvarnen var belägen på den högsta backen i byn. Yngve Nilsson var den siste möllaren. 1948 flyttade han från bygden och möllans vingar stannade. Den revs år 1950.

Vallarums gamla skola var i bruk mellan 1850 och 1931. Efter nedläggningen inrymdes här telefonstation och skolsalen uthyrdes till samlingslokal. Huset såldes i början av 1960-talet till Fiolbyggaren och möbelsnickaren Åke Gustafsson med familj, där han nu utövar sitt yrke.

I en ny skolbyggnad, vid vägskälet mot Degeberga, bedrevs undervisning under åren 1931—1970. Där bredvid ligger en lanthandel. Några meter längre upp i backen var Vallarums postkontor, som upphörde 1961 den 29 april. Längs vägen mot Degeberga ligger en del skogsplotter, som tillskiftades gårdarna i byn 1832. Där är också den nyrestaurerade brydestugan på No 12, som vittnar om svunnen tid.

Vallarums småskola var belägen i korset mot Syre-möllan. Här bedrevs undervisning mellan 1889 och 1931. Därefter köpte polisman Edvin Jönsson huset med tomt, där han tillsammans med familjen hade hönsuppfödning. Mitt emot låg Helmer Perssons Lanthandel, som lades ned 1977. Det var den sista av Vallarums tre Lanthandelsbutiker.

Strukturrationalisering av lantbruk till större enheter, fortsätter än idag.

Handlare Johan Anderssons butik i Vallarum. Huset till höger var poststation.

För att kanske på nytt styckas upp i mindre enheter. Tiden och utvecklingen går i en cirkel.

BROSTORP

I skogen långt upp i nordöstra hörnet av Frenninge socken, gränsande till Ilstorp och Trulshärad låg Brostorps by. Den bestod av endast två gårdar, Brostorpsgården och Kullagården samt ett skogvaktartorp, alla underlydande Christinehof och omsusade av mäktig bokskog omväxlande med mossmarker och surskog i dällderna.

Kanske närheten till källflöden har gjort bebyggelsen möjlig, Oderhalls-källan, omnämnd i ett särskilt kapitel samt Vällekkällan, som dock ligger inom Ilstorps gräns.

Små skogsvägar leder dit upp, det berättas att skolbarnen, som skulle ner till Vallarums skola, i vintermörkret hade stallykta med sig, när de traskade den långa vägen genom skogen på morgonen samt åter i kvällsskymningen.

På mossarna har fordom förekommit torvtäkt och ännu långt in på 1900-talet. I två kända fall, på Löden och i Bocka Karnas kärr, har i mörker och dimma personer gått vilse i skogen, irrat omkring och kommit ut på mossar och kärr samt gått ner sig och omkommit.

Skogvaktarbostaden finns ännu kvar som sommartorp, men av gårdarna återstår endast ruiner.